

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA, 8 DE NOVEMBRE DE 1912

Núm. 1767

Any XXXIV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims

Atrassats: 20

EL CHAUFFEUR

«Excelentísimo Señor: En virtud de mis relevantes méritos, solicito la plaza de verdugo de Barcelona...»

La classe mitja

Si jo fos capaç d'escriure ab mires a l'admiració; si tingués la sort d'esserme tolerable aqueixa alada obscuritat, aquet frevol bussejar en els mars filosòfics dels moderns comentaristes; si jo portés el criminal intent d'encisar alguna dama inconformada ab la vulgaritat de la cuina econòmica y de la màquina de cusir; si fes dels meus escrits dissimulades incitacions a l'adulteri intel·lectual y'm perfumés de plagis transcendents pera ubriagarla; jo us prometo que l'estudi sobre la classe mitja seria un monument. No es que ella, la classe mitja, no se'l mereixi; hem quedat, desde temps immemorial, que ella era la resignada, la quieta, l'apacible, la que procreava al geni, la que pagava les contribucions sense protesta, la que vivia de l'estalvi y moria de la trencadura.

Y bé, ¿es poca cosa, això? Per la meua part es prou pera tenir la meua simpatia. Y en Melquiades Alvarez no'm deixarà mentir si afirmo que l'estament objecte de la meua preferència es un gran factor oblidat, digne de ferlo entrar en la lluita política y social.

Pocs saben, encara, ni tan solzament lo que es la classe mitja.

Primerament, pertanyen a la classe mitja aquelles fami-

lies que viuen en un segon pis o en un tercer sense principal, d'un carrer ni centric ni excentric, ni fosc ni clar, d'un barri que ni es obrer ni aristocràtic.

Gent que viatja en tercera els dies feiners, quan van per negoci, y en segona en diades de grans aglomeracions, quan hi han empentes a la taquilla y's preveu una anxovada dins els compartiments. La tartana es el seu veícol preferit, en cas de tenirlo propi.

Econòmicament parlant, la classe mitja resulta una pura contradicció: tan aviat deixa diners com n'emmatlleja. Cada tres o quatre anys els de la classe mitja solen treure una petita rifa, y tot seguint que poden se finquen, si no són propietaris, y, si en són, se desfinquen pera empendre un negociet, que quasi sempre els hi surt al revés.

En idees, quan les tenen, són moderades. No deixen de creure que la propietat sigui un robo, però tampoc deixen d'odiar al socialisme per disolvent. Un govern que suprimís cèdules, consums y contribució, seria el seu ideal.

Si ouen dir mal del rei... ¡pobret! De la reina... ¡pobreta! Dels prínceps... ¡ai, Senyor! Una petita revolució, que durés 24 hores, sense trets, perquè's trets espanten a la dida, no vindria pas malament, pera veure si les coses s'adoben y els curials acaben d'un cop ab la mala costum d'eternisar els plets y posar les costes tan crescudes.

Dins les famílies de la classe mitja hi hà sempre un equilibri polític y religiós que les manté neutrals. Si tenen fills de major edat, els fills, o pensen igual que'ls pares—equilibri per inèrcia—o pensen diferent—equilibri per contraposició de forces.—Alguns cops, en aqueixes famílies, sol succeir que si el pare es lliure-pensador—*rara avis*—la filla vol ferse

EN TRAMVIA

—¡Ave Maria Purissima, quines coses ensenyen les dones!...

monja, y, al contrari, quan els pares desitgen tenir un fill de professió religiosa, si es noi s'aficiona al toreig, y si es noia s'enamora sense consentiment dels pares, y's fa segrestar pel jutge. Heus aquí com els caps de casa de la classe mitja són sempre partidaris de l'armonia: el que la té a casa, per empoltronament, y el que no li té, perquè l'anyora.

En tot cas, les discordies no trascendeixen més enllà de la llar, perquè, lo que més espanta an aqueixa gent, es l'escandol y les epidèmies.

La classe mitja es la que consum més xocolata y la que tira, invariablement, un coll de gallina a l'olla. També es la que gasta més mitges soles y la que dona més feina als advocats. Una família d'aquestes, sense plets, sense elastics y sense fundes de lli en la *silleria* de la sala, no's concebeix. En art y en literatura, no passen del retrat a l'oli, del mirall ab mosquitera y de la revista *Hojas del hogar*. En música arriben un poc més enllà, arriben fins al segon volum dels *Estudis d'en Charpentier*, que es quan la filla gran ja està cansada de tocar el piano. Si traspassen els límits enumerats es que algun de la família tira per artista, y allavors es qüestió de fortes desavinences. Si el fill disident sura, l'autoritat paterna se'n enorgulleix y comença a parlar en primera persona del plural: «Donarem un concert», o «Farem una exposició», o «Hem sigut molt aplaudits», o «Parlin de nosaltres ab benevolència», en lloc de l'impersonal «mort de gana» d'abans.

Es molt difícil que la classe mitja ixi de lo mitjà. Els socielegs l'anomenen com una forsa; els polítics volen atrèure-la, cada partit al seu camp; li diuen que es la més soferta, la més explotada, la que menja menys y paga més, la que no

sab divertir-se ni estar alegre; però ella deixa dir; no hi hà qui la tregui de casa, ni qui li fassi agafar una candidatura ab entusiasme, ni qui li dongui entenent de rebelarse contra res. Per alguna casa de la classe mitja en surten també els cabos de somatén, institució que té per lema «Pau, Pau y sempre Pau».

Reverenciula, emperò, que ella engendra els advocats, els metges y els canonges més passadors; ella té les dòneshonestes, les filles cursis y els parents a l'Amèrica, y ella equilibra el món. Ab ella's disolen els nobles vinguts a menys y els obrers vinguts a més. Es com un matalas que separa els burgesos y els proletaris. Quan intenten barallar-se troben el tou entremitg y no's fan sang.

P. BERTRANA

EMOTIONARIUM

LA LLÒGICA A MONTANYA

—Ni jo us entenc a vos ni vos m'enteneu a mi, y encara que'ns entenguessim no'ns entendriem. ¿Ho té entès? Doncs, entesos...

Hi hà maneres de parlar representatives, com hi hà testes representatives, també. Doncs què us en sembla d'aquet fragment de dialèg que un jorn vaig jo recullir entre gent de montanya?

—...Y els homes!

BON.

OFICI PER TERRA

—Y doncs, Xelona, ¿que no't va bé el negoci de la bonaventura?
—¡Cah, ha d'anar!... D'ensà que en Cambó ha deixat de créurehi,
ja ningú se la fa dir.

Eren dos pagesos, els quals tractaven, un dia de mercat, a ciutat (la ciutat de l'Onyar, vaja, que tot ho volem saber), un assumpte gens lúric: un negoci de cavalleries...—Y que si m'heu de deixar l'aca per tantes unses, y que no pot esser de cap de les maneres, y que us haureu d'ajupir, ja m'ho sabreu dir d'aquí deu dies...—Se tractava de l'etern torneig de dialèctica entre un que tracta de convencer y un altre que no's vol deixar convencer ab facilitat (ni ab dificultat).

No sé si us hi haureu ficat: en aquets casos, la victòria no's decideix perquè es molt més difícil trobar una frase justa pera equivocar-se o fer equivocar que pera encertar o fer encertar. Aixís es que poques vegades se pot dir que una discussió acaba: lo que se'n diu *acabar*.

Ara: la discussió que jo us conto, té la particularitat—es per això que la retrec, avui: altrement, ja me'n guardaria prou,—la particularitat, sabeu?, de que va acabar, y de que va acabar bé, es dir definitivament, y de que no podia menys d'acabar.—Aixís es, ¿perquè's va pronunciar la frase pera «fer equivocar»? Just. ¿Y quina es la frase de referència? Ho sabeu: «ni jo us entenc a vos»... *Zètera*: torneu a comensar a llegir.

**

Doncs té molta *miga*, encara que no us ho sembli. En té tanta, de *miga*, que seria molt facil que una generació més aimant de les nostres coses, declarés frase nacional la frase del nostre pages.

Com a pensament original, si ho haig de dir tal com ho sento, té un valor relatiu: en cambi, com a valor de recalcar, com a valor d'insistència,... torneu a llegirla, torneu a llegirla, creieu.

Perquè, es clar, el *je ne comprends pas*, a Fransa, es una frase nacional en el sentit de voler afirmar, per ironia, la nostra personalitat en una discussió la qual comensa a devenir boirosa. Emperò, ficseu vos com aqueixos quatre mots s'aixamplen, s'enriqueixen, d'una manera meitat ciceroniana (pel *nombre*... retoric), meitat rabelaisiana, per l'intenció. Es quan jo veig que's poden concebir, en un donat moment, frases aixís, que no perdo l'esperansa fervent en el brillant pervindre de la nostra rassa en el concert de les discutidores nacions europees (ni Amèrica ni Orient han conegut la discussió). Ja'n tenim, ja, de forces vives, entremitg de tants mantegues organitzades—encara que no ho sembli.

**

En l'inspirat, inspiradíssim moment del nostre home de montanya, producte viu, iberic, dolmenic, del nostre país, se poden distingir comodament quatre instants, classificables cronològicament aixís:

1.er *L'instant en el qual s'afirma que hi ha una oposició franca de dos enteniments* («ni jo us entenc a vos ni vos m'enteneu a mi»...).

Es l'instant inicial y com la primera pedra d'aqueix petit edifici aixecat a la fragilitat de l'intel·ligència humana aplicada a l'activitat mercantil.

Observeu en aqueix primer instant, una cortesia dissimuladora elegant (sí, sí, elegant) de l'estat d'ànim del disertador. No obstant, res, en aquesta elegància, priva el lliure exercici de la llibertat de pensament.

En un mot: trobeu consideració envers el contrari; no's trasllueix ni un bri de timidesa.

2.^{on} *L'instant en el qual s'afirma que l'oposició es irreductible de tota irreductibilitat* («...y encara que'n's entenguessim no'n's entendriem»).—Es dir: el fet de no entendre's el possessor de l'aca y el possible comprador, es una cosa dependent no d'un estat d'ànim sinó d'un estat permanent de l'organisme. No es un estat de pensament, això, sinó quelcom més brutal: una sensació.—Suposem que s'entenguessin els nostres dos admirables pagesos:... bé's podria donar aquet cas, es clar. Doncs no, senyor. L'amo de l'aca (perquè ja's veu que'l nostre lloguer de montanya es el que va a cavall) ha previst el cas aquet, y assegura que hi ha quelcom més íntim y més respectable que la lògica... Què serà? Què ve a esser això més íntim y respectable? ¿Potser la butxaca?... Potser.

3.er *L'instant en el qual se suavisa l'oposició*. (...«Ho té entès?»).

4.^{rt} L'instant en el qual l'oposició's transforma en comiat. (...«Doncs, entesos»).

Aquets dos instants valen per dues característiques: a) en primer lloc, l'insistència a *outrance*; b) en segon lloc, l'irreparabilitat de les coses demostrades a tall de teorema. Sembla, de moment, que, entre dues persones que no s'entenen, n'hi hà prou ab constatar el fet, y que, després d'aital constatació, ja no's pot afegir res. Doncs, no. La serie té encara dos termes, y es el nostre llogic a cavall el descobridor dels mateixos.

* * *

Ab homes aixís, un poble mai mor.

L'autor d'aital raonament té d'esser prim. Nerviós. D'una impulsivitat ben administrada.

L'autor d'aital raonament no es cap «mantega organisaada».

Com, en l'antiguitat, a la regió de Megara hi havia atietes del sofisma, estic persuadit que, en la regió gironina nostra y a l'hora en que escrivim, hi hà un bonic estudi a fer sobre'ls llogics de montanya.

L'ESTUDIANT DE L'ENTUSIASME

El galimaties d'Orient

Si vostès segueixen el curs del conflicte balkan, y's fan diàriament carrec de les seves complicacions, y les comparen ab les del dia anterior y no's tornen tarumbes, ja'ls dic jo que tenen ben sòlida la testa y que poden posarse a aprendre el xino o el grec sempre que vulguin.

Tota la vida han sigut les guerres, a més d'un cau de morts y ferits, una fàbrica de guatilles; però tan grosses y revingudes com les que produeix la guerra actual, dubto que jamai les haguessim vistes.

De creure lo que'ns diuen els telegrams arribats del teatre de la lluita, la península balcànica està, a hores d'ara, completament coberta de morts... ¿Morts de quina banda?

Segons la procedencia de la noticia. Si els *partes* venen de Constantinopla, els milers de cadavres que alfombren els camps de batalla són grecs, búlgars y serbis. Si els telegrams venen d'Atenes o de Belgrado, els morts són turcs.

Jo, en els pocs dies que fa que m'ocupo d'aquesta batusa, ja he tingut el gust de llegir:

Que'l rei de Bulgaria ha caigut de cavall y s'ha trencat una cama.

Que'l rei de Bulgaria no ha caigut d'enlloc ni s'ha trencat res.

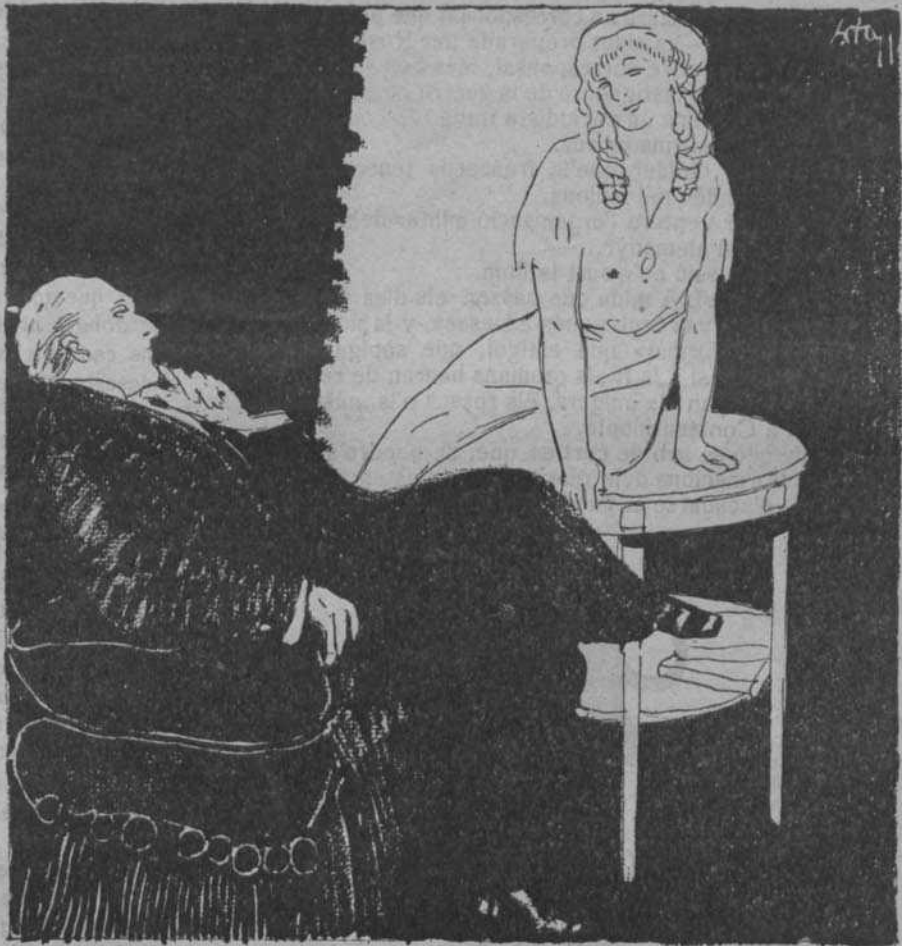
Que'l príncep de Montenegro es presoner dels turcs.

Que es fals que'ls turcs hagin fet presoner a l'hereu del bon Nicolau.

Que Andrinòpolis es una ciutat tan forta, que'ls quatre exèrcits aliats no podran mai res contra ella.

Que'ls exèrcits aliats entraran a Andrinòpolis sempre que els dongui la gana.

Un dia explicava un diari que Nazim-Patxà, generalíssim del exèrcit turc, veient el fracàs del seu plan de campanya, s'havia suïcidat.

L'EDAT DE LES DONES

—¿Quants anys tens, nena?

—L'any passat, tal dia com avui, en vaig fer catorze.

Y l'endema, ab la major frescura, deia el mateix diari:

«Nazim-Patxà, quefe suprem del exèrcit turc, se propo-sa pendre l'ofensiva y obligar als búlgars a passar la frontera».

Jo compendria que, haventse suïcidat, el general turc demanés que l'enterressin; però ¿tenir la pretensió d'ofendre al enemic y obligarlo a passar per tal o qual siti?...

Confessem que aquestes coses no més se veuen a Orient... y a les comedies de màgica.

Ajuda no poc a agravar les confusions que trastornen el nostre esperit la nomenclatura especial d'aquelles regions pintoresques.

«Riza-Murka—comunica un vespre un diari—ha caigut en poder dels serbis».

—Això de Riza-Murka—diem nosaltres—deu ser una població d'escassa importancia.—

«Les tropes búlgares—diu un altre telegrama—s'han apoderat de Mustafà-Patxà».

—Aquet Mustafà-Patxà—tornem a dirnos—serà algun general.—

Y, efectivament, no hi hà res de tot això.

Degudament esbrinades les coses, Mustafà-Patxà resulta ser una localitat pròxima a la frontera.

Y Riza-Murka no es més ni menos que'l nom d'un quefe turc.

Ara no'ls dic res quan se tracta de penetrar en les «interioritats» de la guerra y d'averiguar qui es el que, darrera el teló, mou an aquets pobres ninots que al peu dels Balkans s'agarbonen y's punxen y's maten.

—La guerra—declara un corresponsal que assegura estar molt ben informat—ha sigut preparada per Rússia.

—No—diu un altre corresponsal, més ben informat, encara, que aquet;—l'instigadora de la guerra ha estat Àustria.

—Fransa—replica un periodista italià.

—Alemanya—afirma un rus.

—Convé no oblidar que'ls francesos tenen col·locats a Turquia més de deu mil milions.

—Però ¿per ventura l'organització militar dels turcs no's deu a un general alemany?—

Y de la discussió no'n surt la llum.

Ben al contrari. A mida que passen els dies y les setmanes, les ombres van fentse més espesses, y ja no hi ha ningú, per «ben informat» que estigui, que sàpiga per quins mars navega, ni si a la fi els otomans hauran de retirar-se a l'Àsia, ni si seran els búlgars, els russos o'ls austríacs els que aniran a Constantinopla.

Lo únic que se sab de cert es que, de pendre's massa en serio les informacions dels diaris, seran bastants els lectors que, abans d'acabar-se la guerra, aniran a Sant Boi.

A. MARCH

MUNICIPALESCA

Ab la subvenció al «Liceo»—apunt d'esser votada,—pot esser que les sessions del Consell Municipal prenguin en lo successiu un aspecte fins ara desconegut. D'esser veritat que la *música doméstica a les feres*, l'assistència a les funcions del «Liceo» podria reportar als regidors el més gran profit. Si després d'una temporada d'òpera lograven expressarse a tò, ajustar a compas els seus raonaments y els seus gestes a un plan armonic, podríem dir que no s'ha perdut el temps y que la subvenció al «Liceo» havia servit pera quelcom més que pera donarse *pisto* quatre senyors, que fins avui y en materia d'espectacles, no han passat de les sales dels *cines*.

Per compromís—es de suposar que per compromís tan sols,—votaran contra la subvenció demanada per l'empresa del «Liceo» aquells dels regidors que més d'aprop tracten ab la *terregada* electoral o que més compromisos tenen ab els *sans culotte* dels casinos de barri. ¿Quin dubte hi hà de que, en el fondo, esperen tots els regidors el *pase* y la llotja de preferència, que'ls permeti disfrutar ab poc gasto y alternar ab l'aristocràcia, com veritables fills de casa bona?

No tot ha d'esser concórrer al *palco* del «Tívoli» y contemplar eternament les beutats d'a quarto el rengle. Bé està el «Tívoli» pera l'estiu, en l'època de les vacances, quan la vida de societat resta en sospens. A l'hivern, s'està, al «Liceo», millor que al teatre del Passeig de Gràcia, y l'esplendor, el luxe y les protuberàncies de les nostres burgeses, fan certament de més bon mirar que les gracies casolanes y els vulgars encisos de les damiseles de la típica classe mitja.

Fa vuit dies, no havia encara recaigut acord en lo de la subvenció, ab tot y estar l'inauguració de la temporada al caure. Alguns dels regidors senten veritable impaciència davant de la tardansa en resoldre aquest assumpte, de capital importància pera la vida de la ciutat.

—¿Podem acceptar o no el *pase* de l'empresa, en tant se posa

en clar lo que a la Corporació li toca fer?—preguntaren els impacients. En Mir, en Serrallera y demés *habitats*, reien per sota el nas al veure la febre de lluir y fer el senyor de que'ls seus companys de Consistori demostraven sentir-se posseïts.

El qui ab això de la subvenció al «Liceo» està verament contristat, el qui's dona als dimonis y maleeix la seva sort, es en *Quico*, el veterà dependent del «Tívoli», que en sa doble qualitat d'acomodador y empleat municipal, atén y cuida dels regidors que concorren al popular teatre, com no ho faria un pare pera'ls seus fills. En *Quico* està desesperat. No perquè perdi unes propines, que tothom sab que, tractanse de regidors, no n'hi hà un que dongui ni el *Déu vos guardi*. El desconsol d'en *Quico*, segons cada nit explica an en Grañé, prové principalment de que, al desertar els regidors del *palco*, s'acabarà la corrua de mendicants que van al teatre a cercar un empleu o a tractar els afers municipals y que, com tothom sab, constitueixen el vuitanta per cent de la concurrencia.

—¿Què serà de nosaltres y de l'empresa, aquest hivern?—pregunta en *Quico*, al ex-regidor per Sans, ab les llàgrimes als ulls. Y afegeix encara:

—¿No li sembla, això de la subvenció, un *despilfarro* mereixedor de correctiu?—

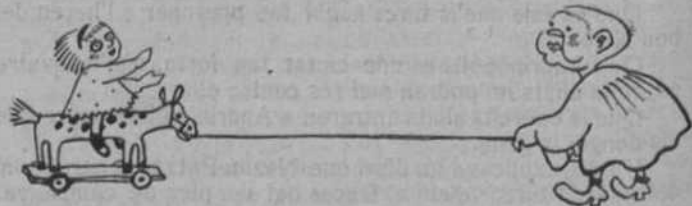
En Grañé, que no està per brocs ni es amic d'indisposarse ab ningú, procura consolar a l'atribulat funcionari, dientli que per quelcom entraren els radicals al Municipi, que la cultura exigeix no deixar abandonades les Belles Arts, que les corrents modernes porten aquets y altres dispendis y que, respecte a la sort de l'empresa, es lo millor no amoinarshi. Per *algo*, diu en Grañé, hi hà davant del negoci en Bergés. Tingueu la complerta seguretat de que, ab regidors o sense, farà en Bergés lo impossible pera que pugui el «Tívoli» anar tirant.

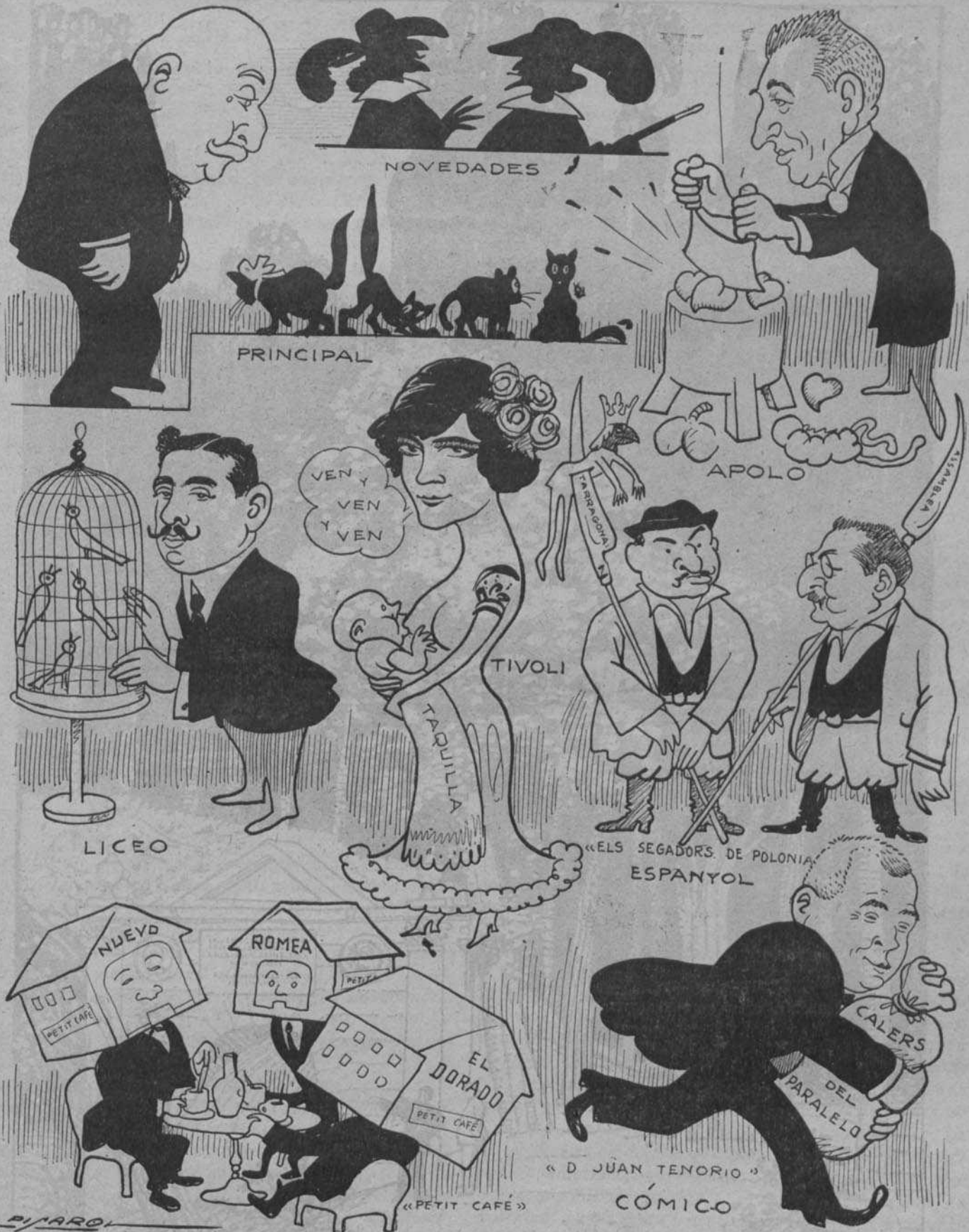
De totes maneres, ha comensat en *Quico* a lligar voluntats, captar vots y sumar simpaties, pera que l'*instancia* de l'empresa del «Liceo» sigui rebutjada. Dels diferents regidors que fins ara ha anat a trobar, sabem que en *Perico Figueras* li ha assegurat que no admet més música que la de les bales; en Soriano, que'n té prou ab la partitura de les pantomimes; en Vallet, que s'accontenta ab un respectuós y solemne *gori-gori*; en Carcereny, que dona totes les òperes per una cansó de la Pastora Imperio; en Marcilla, que res el satisfà ni l'alegra tant com l'*Himne de Riego*; en Lluhi, que no ha passat d'*Els Segadors*; en Guàlons, que, en materia de sorolls, no tolera més que'l que fan les bofetades; en Pich, que li plauen, tant sols, les orgues del Palau de Belles Arts, y encara perquè són efèctriques; en Carreras Candi, per la música celestial, y en Serrallera, que no està per músiques.

Aquesta enquesta ha mitg animat an en *Quico*. Aixís va comunicarho l'altre vespre an en Grañé, per més que, després de donarli noves esperances, pensés pera ell mateix:

—Ja t'ho diran de misses; paraules de regidor... Ja veuràs com la subvenció s'aproba y com els concorrents al *palco*'t fugen... Sort que, pera no perdre la costum, seguiré jo ocupant una *butaca* de les del cap d'avall...

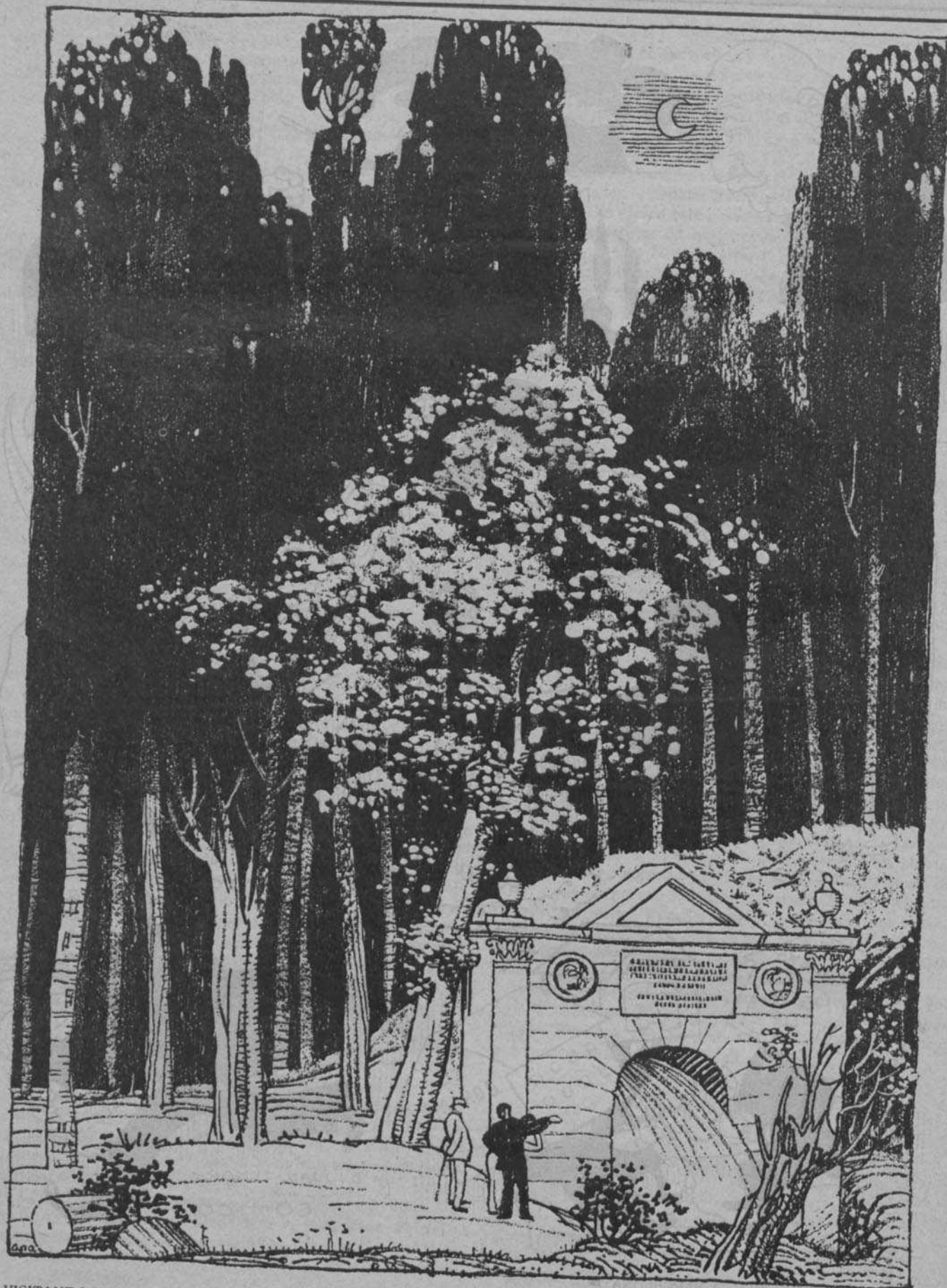
JUST

LA SETMANA TEATRAL A BARCELONA

ESPECTACLES DE MODA.

VISITANT LA MINA

-Dèu mil plomes, sí, senyor...
-¡Carambes!... Al menys en toquen dèu per periodista; ara sí que escriuran bé.

Una bala perduda

La guerra dels Balkans ha repercutit a casa nostra. Una bala—no pala—ha tocat a Xenius, l'incansable glosador. Constantinoble escrivien els ignorants y això era més llastimós, segons sembla, que la mateixa matansa que's realitzava en les terres turques. El professor d'Ors, de la creu roja gramatical, amatent, ha volgut recullir a la nafrada gramàtica, cridant: Constantinopla. Però en *El Poble Català* hi hà algú que tira dret. Xenius ha sigut ficat a la llitera de l'ironia que preparava pera'ls altres.

La nostra desilusió ha sigut gran. Teniem el Glosari com un Crec en un Déu. Hem passat no sé quants estius portant ermilla, per no desplaure a l'autor de *La Benplantada*; hem fet pagar el cotxer per l'amo de l'hotel, sempre que hem viatjat per l'extranger; hem dit «que Déu vos ampari, germà» a tots aquells que intentaven discutir-nos, segons consells y pràctiques noucentistes. Y ara resulta que la falibilitat de Xenius no sols es posible sinó que està demostrada.

Es més: *El Poble* afirma que Xenius no ha llegit la *Crònica*, d'en Ramon Muntaner, ni an en Rubió y Lluch.

¡Fieuvos dels erudits! ¡Oh, temps apocalíptics! Si *las bellas mentes de aquí* no saben gramàtica y fan ironies contra els que'n saben, nosaltres ja no sabem si riure o si plorar davant de tanta desventura.

L'ILLA DE LA CALMA

XVII

ELLES

Parlar d'elles, de les palmesanes, ja no es cosa tan planera. La dona es sempre enigmàtica, es més esfinx que'ls del Born, y si el qui té de parlar d'elles es foraster y, a més de foraster, es paisatgista y no pinta retrats, encara li ha d'esser més difícil, perquè no té temps de tractar-les, y ni tractant-les en sortiria, perquè les dones, com més se tracten, més acaba un per no entendre-les.

En direm, doncs, tot lo que'n pot dir el qui les veu passar y passant les mira.

Que són boniques, salta a la vista. Aneu a saber si la bellesa els hi ve del grec o de més enllà; si l'alarb hi ha tingut que veure, en aquells temps en que eren odaliskes, o si han florit, com els atmetllers, en un esclat de primavera; però el cas es que tenen de flor, tenen de mora y tenen de grega. El mirar es primaverat. Com la poncella d'atmetller, els hi costa d'obrir els ulls; però, aiaís que'ls obren, s'hi veu un foc de lo que hem dit, de moreria, que'l que no's vulgui empassar al moro, que no se'ls miri, que's tornaria moro. El nas, mateix que les tanagres, ve en linia recta del front, y els dona certa

fredor; però, si les hi mireu les ales, tenen un tremolor amagat, que vol dir que, si són d'estatua, són d'estatua assolejada, y si les mireu a totes plegades, el seu posat es retret, com la Beata Caterina; però per dessota la beatitut s'hi veu un peu tan petit y va calsat ab tanta malícia, que'l que s'entreté a mirarse'l se'n va de dret al matrimoni.

Lo que també podriem dir, perquè també salta a la vista, es que van molt sovint a l'iglesia. Com que l'apar les dones a l'iglesia, algunes voltes, es per costum, altres es per lo «què diran»; uns cops per allò que diuen de «que'ls hi han ensenyat els seus pares», altres, perquè hi van les veïnes, o perquè s'hi troben ab les amigues, y moltes, perquè fa distingit—sobre tot l'apar a Montesión;—no direm que siguin devotes, però segurament ho deuen esser, perquè n'hi han que porten tres llibres: el d'oir missa, el de les novenes y el de fer meditacions; perquè'ls llegeixen quasi tots tres, y perquè, ademés, són del ropero de la junta de senyores y de les hijas de Maria, y si no ho fossin no hi anirien..., y farien molt mal fet de no anarhi, perquè—deixant altres qüestions que no vindrien a tom—se posen un velet negre que'ls hi emmarca tan bé la cara, que, si elles tenen devoció, més en té el qui se les mira.

A més de la devoció, també els hi agrada divertir-se. Els hi agrada el ball, y ballen molt bé, ab els ulls baixos, com verges, y el cor pantejant, com madones. Els hi agrada el passeig del Born, no per la música que hi toca, ni pel seu e, sinó pel camí, que sempre es el mateix camí, el de mirar ont faran el niu. Els agrada el cant y el teatre, y no hi van més perquè no les hi porten, y, darrerament, el tiro del colomí—que an aquí, ara, en diuen pichón,—y si no fos perquè creiem que no hi van pera veure fer mal, sinó pera ferne an els que'n fan, no compendriem com aquells ulls clars, com un cel de Mallorca, poguessin veure morir a uns aucells que tanta semblança tenen ab elles.

Tot això's veu, y com que's veu, un se pot atrevir a descriureho; però del cor que nia en aquets cossos, de lo que pensen aquets capets plens de boirina de cabells, no'n sabem res, ni mai en sabrem, ni elles mateixes potser ho saben, y an això's deu aquet misteri que en tot temps han tingut les dones.

Les que les han tractades més, per l'enginy del Sant Matrimoni, se pianyen de que són geloses; però això es un mal que ve de tan lluny, que ja la nostra mare Eva'n va tenir, de sospitar les que podria estimar Adan quan hi hagués dones a la terra... Dinen també que són actives, de lo que'n tenim algun dubte, y dinen que són bones mares, y d'això sí que no'n dubtem, perquè de mares ho són totes, tant si les volta el mar com si no les volta. La maternitat es un dò que no hi hà illes ni continents que'l puguin enterbolir. Ve a esser lo mateix que'l sol: per boires que hi hagi, fa claror. Les poques que hi han, de dolentes, es que s'han trobat essent mares sense haverse adonat de que ho fossin.

Lo que sí podem sapiguer, de les hermoses palmesanes, es que són molt poc enraonadores, y com que es tan escas trobar una dona que calli, com un mut que par-

li això els hi dona el merit més gran. Lo poc que parlen es dols y suau. Afinen la veu, com una arpa. El tò es tan melodiós, que no se sab si es paraula o música, y quan conversen d'amor, segons ens han assegurat els afortunats que ho sal'en per experiencia personal, diu que són tan melangioses, que'l que les sent quasi cau en basca.

Poiser per això festegen tant temps y fan del festeig com una carrera que van seguint ab el festejat, com si estudiessin plegats, fins a arribar al peu de l'altar. Ab ell y sempre festejant, passen el bataillerat, y van seguint tots dos els exàmens, fins que són metges o micers..., y, quan són metges, cerquen malalts, y s'amonesten airts que ja'ls tenen. Ab ells, festejant y escrivintse, ingressen a l'academia, y són alféreces, y són oficials, y a l'arribar a capitans se casen. Ab ells, del carrer al balcó, del balcó al terrat o a la torratala, passen anys y anys de festeig, parla que parla y mira que mira..., ab quin sistema no estem conformes, ni elles tampoc hi estarien, si tinguessin lliure albedrio. Ja haurà vist el llegidor que he estat defensor de la calma, però fins aquet punt hem arribat. Tenir prop aquell bé de Déu y deixar

esbravar unes mirades que farien dubtar a Sant Farriol, se'n podrien ben penedir el jorn que'ls arribi la vellesa.

Les dones de Palma, doncs, com se veu, tenen tan bones condicions de bondat, de paciència, de bellesa y de perseverancia, que'l jorn que s'esbombi pel món que hi hà una illa ont les atletes saben de pensar y no enraonen, saben d'estimar y no fingeixen, van a missa y no són bcates, tenen bon cor y no són lleugeres, vindran barcos ab carregament d'homes, y els naturals del país se tindran de fortificar y defensarles com a lleons.

Però no hi hà por. No se'n anirien. Estimen tant la seva «Roqueta» y tenen l'oido tan fet al tò somort de la quietut, que, a més de que la mel no s'ha fet per boca de forasters, el soroll del món les mataria.

XARAU

LICEO.—No podem parlar de com ha comensat la temporada, perquè a l'hora en que escrivim, hem sentit sols alguns ensaigs, y encara que aquets, sobre tot el de *Siegfried*, ens han deixat bona impressió, no's poden avensar judicis definitius.

De bons propositos tenim entès que n'hi hà; aixís es que trobem prematura la campanya que han comensat a emprendre els wagnerians barcelonins contra l'actual empresa. No es ab una campanya despietada com logran que'ls empresaris vagin introduint en sos cartells d'abono major nombre d'obres de repertori modern. Això's lograrà—puig no s'ha de perdre de vista que'l primer pensament de tot empresari es el balans—el dia que aquets se convencin dels majors guanys que obtindrien organisant temporades wagnerianes.

De lo contrari, no trobant un senyor ab prou entusiasmes y prou diners (que cal confessar que van escassos), pera esmersarlos en una tan noble empresa estem condemnats a viure, musicalment parlant, de lo que'ns vulguin donar els empresaris, y aquets, com fa tothom, segurament ens donaran millor menjar demanantlo en bones maneres, que no exigintlo a crits.

Naturalment que això que diem no va pera'l gran Pena, que sab de què se les heu en materies liceístiques y que ha fet molt santament en posar el dit a la llaga de l'empresa, si es que, com ens ha demostrat el simpatic musicograf, la llaga existeix.

ESPAÑOL.—El dissabte a la nit va estrenarse, en aquet teatre, l'episodi dramatic, en un acte, original del nostre amic y company senyor Burgas, *Els segadors de Polonia*. No perquè l'autor sigui de la casa hem de deixar de parlar d'aquesta obra, que obtingué un exit franc y merescut. *Els segadors de Polonia* està escrit en un llenguatge fogós, intens y patriotic, molt apropiat a l'assumpte de l'obreta. Les frases y els conceptes són penetrants y s'ensenyoreixen tot seguit de l'ànima popular. En l'episodi's demostra com poden caure'ls tirans més poderosos, quan el poble, escarnit y tiranizat, s'aixeca furient contra'ls seus opresors.

L'acció escènica es senzilla y té quelcom de simbòlica. En Burgas pera no extremar la nota efectista, fa que les escenes més violentes s'endevinin. A fora de l'escenari's desenrotlla la tragedia, y tal vegada aquí es ont podriem senyalar alguna petita deficiencia, que no sabem si atribuir-la del tot a l'autor. Els rumors de l'assalt y de matansa, comensats de bell anduvi, s'interrompen pera que l'acció escènica y els parlaments dels personatges no restin ofegats, y allavors es quan el public perd la noció de lo que passa y s'enfredoreix un poc l'interès de l'episodi. Ab un xic més d'habilitat, retrassant l'esclat de la revolta, pera que

ELS NUVISI

Va arreglar-se la cosa satisfactoriament, y aquí els teniu, desde ara, lligats eternament.

l'intensitat dramàtica cresqués paralela ab l'acció, fins al final, l'obra guanyaria, devinguent més suggestiva.

Els actors estigueren molt acertats en l'interpretació. Els trajes y el decorat y tota la presentació escènica, en conjunt, sigué ben entesa y propia. En Burgas fou cridat al palco escenic moltes vegades. Entre'ls espectadors joves, el patriotisme, desvetllat, se desfogava en formidables ovacions a l'autor. La nostra sincera enhorabona.

NOTES D'ART

SALA PARÉS

Entremitg d'uns quadros que revelen certa trassa y una aixís com si diguessim picardia d'ofici, hi han exposats, en aquell simpatic saló del carrer d'en Petritxol, uns estudis que deuen esser d'un jove, a jutjar per una gentil divagació que en ells se nota. Van firmats per S. Marquès y tenen una simplicitat de línies y de factura que'ls fa agradables y atraients. No són pas obra definitiva, ni tan sols obra que ja reveli la tendència d'un temperament definit; són la promesa d'un pintor lleal, que no intenta amagar la seva juvenesa, ni vol seguir pel camí atzarós d'un academisme vulgar. Les notes de color de tots aquells que comensen, quasi totes tenen cert parellut. Són com si diguessim la parodia dels altres que ja estan consagrats; són obra dels que no saben veure ab els seus propis ulls y miren a través d'una altra visió. Les del jove Marquès tenen el dò d'esser ingenues, sense aquell previ esforç de proposarsho, que malmet tantes ingenuïtats pictòriques.

No hem pas d'entrar en un anàlisi de les obres d'en Marquès. N'hi hà prou en fer constar que'ns han plagut y en demanar que'l públic s'hi fici, perquè són ben dignes de la seva atenció. Ab tan poca cosa, segurament, en tindrà prou, l'artista, pera seguir ab coratge els seus estudis y conquerir una nova consagració del seu nom, ja consagrat entre'ls que de coses d'art se preocupen.

FAIANS CATALÀ

També an aqueixa esplèndida casa del carrer de Corts Catalanes hi hà quelcom digne d'esmentarse. Un altre jove, segurament, en P. Puig y Perucho, exposa unes trentacinc obres, la majoria d'elles senzilles notes de color. Nosaltres prescindirem del cataleg ont se fa constar, per exemple, que una nuvolada està pintada a Fransa, pera parlar un poc d'aqueixa exposició.

En P. Puig y Perucho's mostra, més que res, un pintor de celatges, alguns dels quals tenen fineses y lluminositats notables.

La sensació d'espai y d'ambient la consegueix ab una manera d'empastar el color per gruixos horitzontals, que no deixa de tenir una habilitat relativa. Ja sabem que'l procediment es poca cosa y que ell per sí sol no defensa a l'artista; però pera en Puig y Perucho, que posseeix una visió sintètica y fina, segons demostra, del natural, té un gran valor, es gaire bé tot el seu valor. En Puig y Perucho ens agrada més quant més senzill se presenta: en les notes.

Sense atreviments de color, un poc fred y austre, denota grans condicions de paisatgista, que ab l'estudi, sobre tot si's decideix a pendre interès pels paisatges que'n tenen, se farà un nom.

P. B.

ESQUELLOTS

A NYS enrera y - si mal no recordem - pera substituir a un general que havia sigut arrossegat pels carrers de Barcelona, en vingué un altre, el qual, abans d'entrar a la capital del principat, digué que la millor manera de governar als catalans era governarlos ben poc.

No cal dir ab les mostres de satisfacció que fou rebut pel poble un governant que, sols ab quatre paraules, va sapiguer desarmar y ferse'l seu.

D'aleshores ensà y com si recordessin les paraules d'aquell simpatic general, han sigut molts els representants del Govern central a Catalunya que, al pendre possessió del carrec o en les seves visites de compliment, han fet remarcar el seu desitg de que no's vegés en ells un governant, sinó un agricultor, un comerciant, un periodista, etc., segons fos el lloc que visitessin un institut agrícola, una cambra de comers o una reunió de chicos de la premsa.

El senyor Sánchez Anido també es d'aquets. Aixís com un cèlebre antecessor seu volia que'l prenguessim per *hermano*, y an algun altre, sense ell volguerho, l'hem pres per *primo*, l'actual Governador de Barcelona, segons digué en la seva visita a l'Ajuntament; vol que'l considerem com un regidor més.

—Un altre, encara?— diran vostès.

Éramos pocos...

Sàpiguen que, a Barcelona, no'ns ve d'un, segons de quins; però, segons de quins altres, ens sobren els que tenim.

Els de la «Molestia Social» han anat a trobar al senyor Governador, demanantli que acabi, d'una vegada, ab l'immoralitat que impera.

Naturalment que, al fer això, s'han presentat com a únic element sà de Barcelona.

¡Estan ben frescos, els que no pertanyen a la tal Molestia!

Tots els escandols els hi seran imputats. En cambi, ja sabran a qui imputar totes les hipocresies.

LEGIM:

«Ayer se declaró un incendio en una casa de la calle del Trabajo, que posee Tomás Montcunill, bombero de profesión.»

¡Calarse foc a casa d'un bomber!

¡Quina vergonya pel *cuerpo*!

Ara ja no trobaran tan inverossimil el graciós monolog d'en Rusiñol.

Altra vegada, l'amic Tiago, ha sigut profeta.

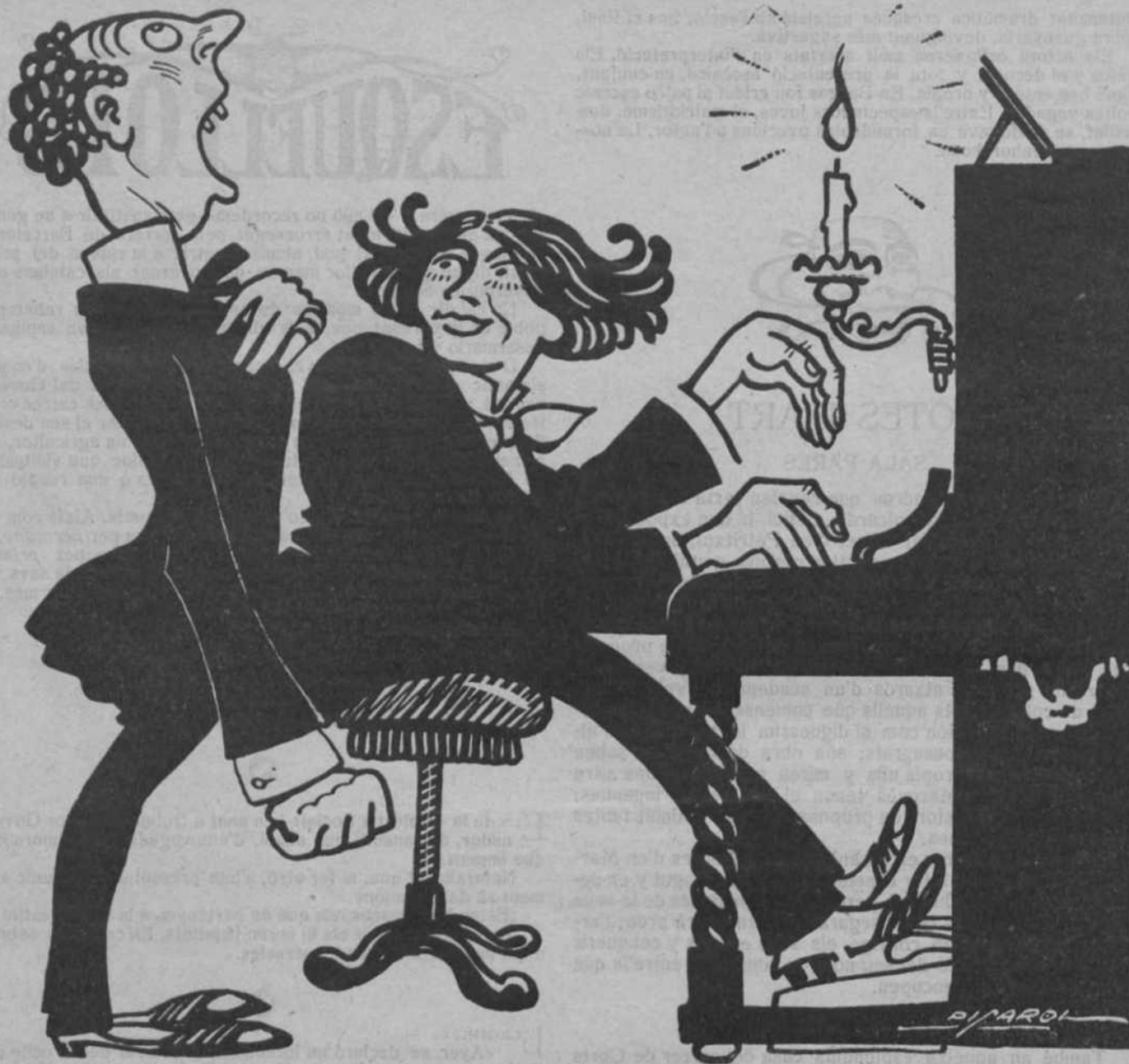
No s'ha acordat res, encara, sobre'l definitiu trasllat dels Encants a la Sagrada Família.

Segurament es que, abans, ho deuen haver de consultar ab els venedors.

Y ab la Família.

L'ex-arcabde de Madrid, senyor Francos, va anar, l'altre dia, de visita, a Cà la Ciutat.

—Francos a l'Ajuntament?— deia un malpensat dels que co-neixen el panyo.—¡Ja es molt que'n sortís!

LA NOTA AGUDA

—...¡Ara!... Amunt..., amunt..., ¡més amunt!... ¿Vols que't deixi el tamboret?...

ANUNCIANT una botiga, se passegen pels carrers de Barcelona un pobre home y una pobre dona, disfressats de nuvis.

Ell va ab el classic barret de copa y els guants blancs; ella, ab el no menys classic vel y el ramell de tarongina.

No hi hà dret.

El mercantilisme no té dret a burlarse dels infelissos, ridicolisantlos de tant barbra manera.

Està bé que'ls carreguin ab cartells anunciadors y trastos de tota mena.

Però, que'ls carreguin ab la creu del matrimoni, es massa.

VOSTÈS saben què cosa es lo que se'n diu un mal pagador, ¿ol? Segurament que quasi tots vostès—per desgracia, y ho deplorem—en deuen haver conegut algun.

Algun d'aquets frescals que troben dèu mil excuses pera ferlos passar ab raons y que si un dia, perduda la paciència, els reclamen el deute en alta veu o els en diuen quatre de fresques, els hi responen:

—Ah, ¿sí? ¿Veniu ab males formes y'm bescanteu? ¡Ja heu cobrat, doncs! ¡Ara no us pagaré!

—Y d'altra manera, tampoc—podrien afegir, si fossin sincers.

**

Una cosa per l'estil els ha succeït als enginyers industrials en la qüestió que tenen pendent ab el Govern.

Mentres pacientment esperaven la seva resolució, passaven els mesos y aquesta no venia, y quan han reclamat d'una manera resolta y ostensiva, els han respost que, mentres no abandonin aquesta actitud amenassadora, no's resoldran ni solament s'atendran les seves peticions.

Es ben còmodo, aquet sistema, ¿veritat?

Mentres com un mort calleu, passa el temps y no us compleixen, y, quan crideu, no cobreu y encara us avergonyeixen.

—Senyoret: compadeixis d'una pobre viuda ab set criatures petites.
—Set?... ¿Y ont les teniu les altres sis?
—A dida.

—Vostè déiximela uns quants dies y, si'ns en-tenem, més endavant m'hi casaré.
—Més endavant?...
—Y es clar, dona! ¿Que no ho sab que soc fu-turista?

DE pinyes y de bolets
n'hi hà tan bona cullita, ara,
que fins se'n omplen la cara
el gran Cid y un dels Ulleds.

EN la «Liga Regionalista» de Sabadell, un d'aquets dies, va re-presentarshi *Don Juan Tenorio*. Diuen que l'actor que feia de *Don Juan* s'assemblava extraordinariament an en Cambó. Heusaquí una nova que's porta el xisto.

EN la sala de concerts de l'«Academia Granados», diumenge a la tarda va celebrarse una sessió de bona música, interpre-tada per en Granados y en Crickboom. La cosa valia la pena; fou una gurmanderia oferta en un temps de veritable fam mu-sical. La simpàtica sala de concerts estava quasi bé plena d'un public escullit. ¡No cal dir com el professor de violí y el nostre poeta del piano interpretaren el programa! ¡Cada pessa era una ovació! Nosaltres no som qui pera atrevirnos a tocar, ab les nostres mans profanadores, ni un fil de totes aquelles fili-granes. Ens limitem a donar la nova al public, pera fer denteta als que no varen assistirhi. El concert va repetir-se dijous passat y regnà el mateix entusiasme que'l primer dia.

PROGETA Espanya cert tractat
ab Portugal y, al projectario,
diu que a Fernando Póo ha mogut
ja una miqueta de fandango,
perquè'l cacau posa en perill
y això no volen tolerarho.
Si es que en perill està el cacau,
¿què fa, parat, don Alejandro?

ELS carrilaires tornen a anar moguts.
La majoria dels de «M. Z. y A.», considerantse enganyats pel Govern, per la companyia y per les Societats Econòmiques, estan disposats a jugarsho tot y tornar a la vaga; vaga que aquet cop té l'aspecte de no esser tan pacífica com l'altra.

En Canalejas, sentint ja fotor de socarrim, deu exclamar:
—Al tanto, Pepet, que nunca segundas partes fueron buenas.

JA tenim obert el «Liceo».
La temporada d'òpera al «Liceo» es, sens dubte, un dels reflexes més característics y importants de la vida barcelonina. Els nostres senyors Esteves ja tenen ont anar a lluir, a seure, a xerrar, a fer tertulia, a dormir, a criticar, a encantar el peix de les noies y a bescantarse els uns als altres...
A tot, menys a sentir música.

HEM fullejat el primer número del *Correo de las Letras y de las Artes*, periòdic portaveu del cubisme a Barcelona. Saludem al nou colega y li desitgem molts anys de vida. Ja era hora de que sortís algú a explicarnos els arguments dels quadros de la famosa escola.
¡Aixís com aixís, es l'única manera d'arribarlos a entendre!

SEMBLANSA fusellable:
—¿En què se semblen els marins alemanys que aquets dies corrien per Barcelona, a les mares que tenen filles guapes y ca-sadores?
—En que han de viure sempre a l'Herta.

Antoni López, editor — Rambla del Milg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

CIENCIAS Y PACIENCIAS

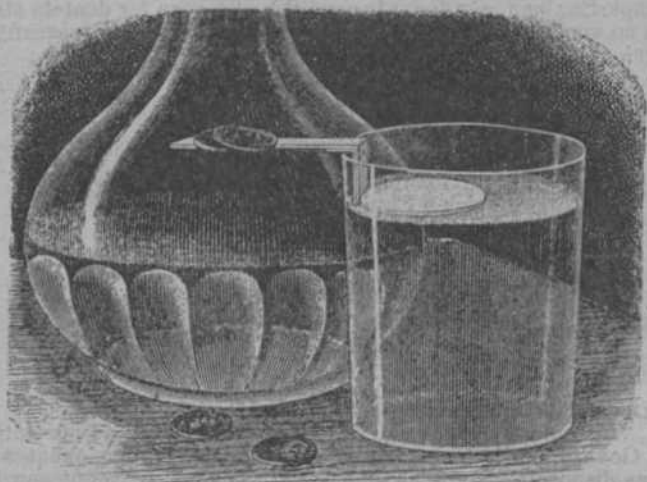

Del calaix d'un sabi

FORSA DE LA TENSIÓ SUPERFICIAL D'UN LIQUID

Tallarem un rectangle de cartró, enganxat per una de les puntes a un cercle, y el doblegarem dues vegades, en forma de graó d'uns cinc centímetres d'altura, tal com indica el gravat.

Procurarem que aquest senzill aparell estigui en equilibri aguantant-se en la mateixa vora d'un vas buit, de modo que un petit pes col·locat a la punta exterior basti a fer-lo caure cap enfora.

Equilibrat així el cartró, abocarem aigua al vas, fins que'l líquid toqui al cercle. Aleshores—¡oh, cas extraordinari!—podrem col·locar una moneda, dues, tres, segons, a la punta exterior del cartró, sense que l'aparell perdi l'equilibri, com si una forsa misteriosa l'subjectés.

Aqueixa forsa misteriosa no es altra cosa que la tensió superficial del líquid.

HIGIENE MODERNISTA

Exercici pera fer bé les digestions: després d'un bon dinar, caminar una estona de quatre grapes. S'ha posat en pràctica, ab exit, a Nova York, y a hores d'ara compta ja ab gran nombre de partidaris aquesta original mida higiènica.

Respostes pagades

M. B. S.: El verset de vostè no m'agrada, per massa seriós. Els del seu recomanat, Enric Grau, m'han semblat incorrectes y ignocents.—P. Queraltó Tolosa: La xarada, potser anirà; la dedicatoria, potser no.—E. G.: Preferirem treballs humorístics pera aquest número.—Vicens Andrés: Rebut l'original que envia ab destí a l'Almanac, y gracies.—Antoni Jàuregui: L'assonancia hi es de la mateixa manera. ¿Vostè sab què vol dir assonancia?

«Fulls estimats de ma passada vida
ont escrigué mes penes y alegries.»

Doncs, aquí la té; aquets versos assonen.—Lluís Ribera: No'ns convé res.

Ni els epitafis, ni lo altre.—Joan Rocabert: Rebuda la remesa de jeroglífics. Tantes gracies.—J. Roig Ribé: Encara que li dispensi les faltes d'ortografia, queden altres coses que no poden dispensarse.—J. Masdeu Terrasa: No'm convenen, els seus xistos.—J. Torrent Ciurana: No li prometo, perquè es tard y llargueja molt.

UNA ATRACCIÓ AL TIROL

Tramvia aeri de tracció elèctrica. Té cabuda pera seixanta persones.

SOLUCIONS

als darrers

Trenca-caps

A la Xarada: *Bonica.*

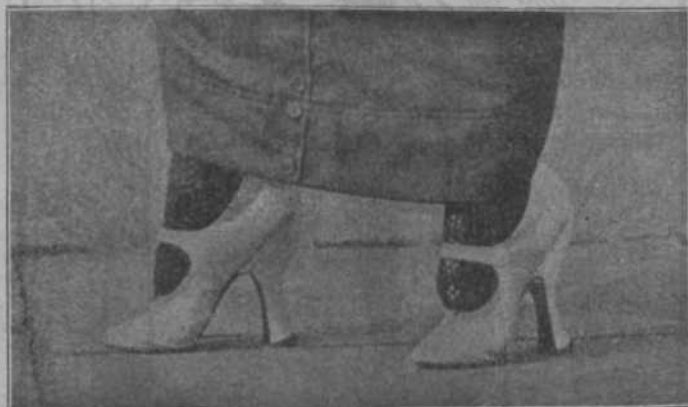
A l'Anagrama: *Talòs-Solta.*

A la Sinonímia: *Dit.*

Al Jeroglífic I: *Camí-la.*

Al Jeroglífic II: *Centessimil.*

MODES FEMENINES

Sabates d'última novetat que han tret ja al carrer algunes senyores angleses. Com poden veure les nostres llegidores, els talons són tan alts, que obliguen a posar els peus quasi bé drets.

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

ANUNCI

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque-Enciclopedia popular de la vida práctica, para 1913

AÑO 6.º DE SU PUBLICACIÓN

EL AÑO EN LA MANO contiene el sumario siguiente:

Aeroplanos y dirigibles—El automóvil y sus víctimas—Alturas del globo Delhi—La insurrección mejicana—La revolución china—La huelga negra—Historia—Los premios Nobel—Marruecos, Francia y España—Tripolitania—El año astronómico—Muertos ilustres—Efemérides—Cocina—Preceptos agrícolas—Mareas y establecimientos de puerto—Refranes castellanos—Fórmulas útiles—Colombia: su geografía—El blasón—El calzado—Sports—Polo Sur: exploraciones—El año taurino—Fisiología popular—Higiene—Procesos célebres—Naufragios famosos—Historia del año—La caricatura en España y en el extranjero—Centenarios—Variedades—Páginas militares—Jefes de Estado—Música—Calendario protestante—Aspecto del cielo en los doce meses del año—Agenda—Santoral—Agricultura—Industria e inventos—La Gioconda—Modas—Escultura—La industria del jabón—El campanile de Venecia—Páginas religiosas—Horóscopos—El Mikado—Literatura.

PRECIOS { Edición económica Ptas. 1'50
id lujo „ 2

L'obra de més gran exit * Acaba de sortir

Els segadors de Polonia

Episodi dramàtic, original d'en JOSEP BURGAS

Preu: 2 rals

Apeles Mestres

La casa vella

Reliquiari

Preu: 5 pessetes

Edicions populars d'en Santiago Rusiñol

El triomf de la carn

Preu: 1 pesseta

L'Esquella
de la Torratxa

ALMANAC

pera 1913

Sortirà molt aviat. Poden nostres corresponents formular les demandes

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebra a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponents se'ls otorguen rebaxes.

GRAN TEATRE DEL «LICEO»--TEMPORADA D'OPERA ITALIANA--PRIMERES FIGURES DE LA COMPANYIA

Louise Pierrick
Romano Ciaroff
Charles Rousselière

Oreste Benedetti
Elvira de Hidalgo
Titta Ruffo

Tina Alasia
Nicola Zerola
Zina Brozzia